

Guruh bilan ishlash va ularga rahbarlik qilish

1. Treningga tayyorgarlik:

- qatnashchilar muvaffaqiyatli ishlashi uchun yetarli tayanch ma'lumotlarga ega e'ki ega emasligini sinash
- qaysidir faoliyat turini kiritishdan oldin, barcha kerakli mazmun va zaruriy ma'lumotlarni qayta ko'rib chiqish
- bahs uchun javoblari faqat «ha» yoki «yo'q» dan iborat bo'lmaydigan etib savollar tuzish masalalari kiradi.

2. Guruhda ishlashda trener-o'qituvchi:

- qatnashchilarga tushunarli bo'lgan tushunchalardan foydalanish;
- qatnashchilarni diqqat markaziga qo'yish va materialni tushunishni yengillashtirish
- qatnashchilarni guruhda va o'zaro ishlashda ta'sirlarini rivojlantirish
- qatnashchilar taqdimotlarida va mashqlarni bajarishida auditoriya bo'ylab yurish kerak.

3. Kichik guruhlarda ishlashda rahbarlik:

- uch nafar yoki besh nafar qatnashchilardan oshmaydigan kichik guruhlar tuzish
- guruhning har bir qatnashchisiga vazifa berish (yoki hammani qatnashishiga sharoit yaratish)
- topshiriqni aniq tushuntirish va tushunganligini tekshirish
- yordam berishga hamisha tayyor bo'lish, lekin qatnashchilar o'z ishlarini mustaqil bajarishiga erishish
- interfaol metodni amalga oshirish uchun stol va stullarni surish mumkinligiga ishonch hosil qilish

- qatnashchilar bir-birini «yelkama-yelka», «ko‘zma-ko‘z» ko‘rishiga ishonch hosil qilishdan iborat.

4. Qatnashchilarga savollar berish tartibi:

- qatnashchilarning aniq hayotiy va pedagogik tajribasiga mos mavzulardan berish;
- savol bera turib, so‘rovning turli bosqichlaridan foydalanish. masalan, qatnashchilar nima deydi? nega ushbu usul yoki uslubdan foydalaniladi?
- qatnashchilardan «nimalarni o‘ylaysiz?» deb so‘rash;
- savol bera turib, qatnashchilarga javob uchun vaqt ajratish («kutish vaqti»);
- qatnashchilarni o‘z fikrlarini ifodalashga, uni tushuntirishga va asoslashga undashdan iboratdir.

5. Qatnashchilarning xatolarini tuzatish uchun:

- tanqiddan qochish;
- tuzatishdan oldin ijobiy fikrlardan aytish;
- ularga juda ham faol e‘tibor bermaslik;
- biror tinglovchining xatosi bilinmasligi uchun birvarakayiga bir necha noto‘g‘ri javoblarni tahlil qilish lozim.

“Muammoli” ishtirokchilar

O‘quv mashg‘uloti yoki trening mashg‘uloti davomida “muammoli qatnashchilar” odatda o‘z kayfiyatlari va «muammolik daraja»lariga qarab, trener-o‘qituvchiga turli savollar va g‘alamiz fikrlar bilan murojaat qiladilar. Trener-tarbiyachi bunday savollarga javob berishda o‘ta pedagogik nazokat bilan yuqorida berilgan tavsiyalardan

foydalangan holda javob bersa, o'rtadagi samimiylik saqlanadi. Bunday qatnashchilar beradigan so'vollar va bildiradigan g'alamiz fikrlari quyidagilar bo'lishi mumkin:

- Siz mashg'ulotni noto'g'ri olib borayapsiz?
  - Menga gapirishga hech imkon berishmayapti.
  - Men bu savolga boshqacha qarayman... O'zaro fikrlashishga ruxsat bering?
  - Nima uchun biz bu topshiriqni bajarishimiz kerak, bu meni sohamga zid-ku.
  - Nima uchun bu tinglovchi doim gapiradi, menga esa so'z berishmaydi?
  - Tanaffusning qisqaligi menga yoqmayapti. Men choy ichishga ulgurmayapman.
  - Ha, men kech qoldim. Sizning mashg'ulotingizdan tashqari, mening ko'p ishlarim bor, baribir o'z vaqtida boshlamaysizlar.
  - Bu metodika bizning sharoitimizga to'g'ri kelmaydi. Nimaga Siz bu metodikani bizga berayapsiz. Nima, Siz meni tushunmayapsizmi?
  - Men buni hammasini bilaman. Bu yerda men uchun hech qanday yangilik yo'q.
  - Siz bizga kam topshiriq berayapsiz. Biz bu yerda zerikib qolyapmiz.
  - Aytingchi, nima uchun biz dars jadvalini o'zgartirdik?
  - Sizning tarqatma materiallaringizda yetarli tushuncha berilmagan.
- Ulardan foydalanish mumkin emas.
- Mashg'ulotlar juda uzoq davom etishidan biz charchadik.

➤ Gapiring, gapiring, biz eshitayapmiz-ku.

➤ Buni yanada aniqroq va tushunarliroq qilib aytib bera olmaysizmi?

➤ Nima uchun bizni alohida baholamaysiz.

“Muammoli” ishtirokchilar bilan muloqot mobaynida zarur bo‘ladigan foydali maslahatlar:

➤ Belgilangan muloqot madaniyati, muomala odobi – qoidalaridan foydalanish.

➤ Qatnashchilar qanday bo‘lsa, ularni shundayligicha qabul qilish. Bunda trener-o‘qituvchi qatnashchilarni o‘zgartirish uchun kelmaganligini unutmasligi lozim.

➤ Bir hildagi ishchanlik va tinchgina holatni ushlab turish. His-tuyg‘uga berilib ketmaslik.

➤ Muloqot mobaynida har bir tinglovchi bilan suhbat qilishga erishish.

➤ Biron ziddiyat kelib chiqqan hollarda, tinglovchi bilan yakkama-yakka gaplashish yoki guruh a’zolaridan biridan iltimos qilib, ushbu vazifani topshirish.

➤ Muhokama qilish va baho berishga shoshilmaslik.

➤ Vaziyatni tushuntirish. Vaziyat sizga va guruhga a’xzolariga qanday ta’sir qilishiga e’tibor berish.

➤ Keyingi harakat qanday bo‘lishini «Muammoli» tinglovchi yoki guruhdan so‘rash.

➤ Taklif berish. Bu taklif guruhni qoniqtirganligiga ishonch hosil qilish.

Ko‘rinib turibdiki, trenerlik bu bevosita shaxsning kasbiy-individual-psixologik xususiyatlari bilan bog‘liq faoliyat bo‘lib, uning samaradorligi yuqorida keltirilgan barcha omillar bilan bevosita bog‘liqdir.